

	BAROK	KLASICIZAM	PROSVJETITELJSTVO	PREDROMANTIZAM I ROMANTIZAM
NAZIV	port. <i>barocco</i> – biser nepravilna oblika	lat. <i>classicus</i> – koji se odnosi na antiku (klasičnu umjetnost)	<i>prosvjetliti</i> – boriti se protiv svih oblika zaostalosti <i>svjetlom uma</i>	<i>romantično</i> (engl.) – nestvarno, sanjarski, maštovito, osjećajno
VREMENSKO ODREĐENJE	kraj 16. – kraj 17. st. ; u nekim zemljama do sredine 18. st.	2. polovica 17.st.	18. stoljeće	kraj 18. st. – 1830./1840.
PROSTORNO ODREĐENJE	većina europskih zemalja: Italija, Španjolska, Hrvatska	Francuska, Engleska i još neke europske zemlje (Italija, Hrvatska)	Francuska, Engleska, Nizozemska, potom ostatak Europe	Njemačka, Engleska, Francuska pa ostale europske zemlje
DRUŠTVENO-POVIJESNI OKVIR	protureformacija (katolička obnova – reakcija crkve na pojavu reformacije (protestantizma); vjerski ratovi Tridentski koncil → crkveni redovi (novi red: <i>isusovci</i>) djeluju misionarski, šire katoličanstvo i ujedno novi stil u umjetnosti	Francuska: vladavina Luisa XIV. (apsolutistička monarhija) književni saloni, Francuska akademija; dvorska književnost Engleska: nakon revolucije 1688. uspostavljena monarhija koja teži usklađivanju kralja i parlamenta	Doba prosvijećenih vladara: Josip II., Fridrik II., Katarina Velika – podupiru prosvjećivanje širih slojeva društva, obrazovanje, napredak i razvoj znanosti.	predromantizam: kao pobuna protiv klasicizma (<i>Sturm und Drang</i> , <i>grobljanska poezija i gotski roman</i>) nacionalni pokreti Francuska revolucija Napoleonov uspon i pad
SVJETONAZOR	razapetost između ljudske, svjetovne, ovozemaljske prirode i straha od smrti, svijesti o prolaznosti, smrtnosti → pesimizam ; okrenutost vjeri	čovjek je utjelovljenje čestitosti, mjere i „zlatne sredine“ ; vjera u vlast i moć razuma: sklad i ideal mogu se postići samo razumom - filozofija racionalizma (<i>Rene Descartes</i>); razum je oružje spoznaje, ali i glavni kriterij umjetničke vrijednosti	• izrasta iz racionalizma i empirizma (do spoznaje se dolazi iskustveno, eksperimentiranjem) • doba učenosti, znanstvenog istraživanja i znanstvenog duha • čovjek se može uzdići vlastitim radom, obrazovanjem	• melankolija i pesimizam, poljuljana vjera u društvene vrijednosti – svjetska bol (njemački Weltschmerz) • bijeg u samoću, prirodu • romantičarska osjećajnost
OBILJEŽJA	• kićenost, gomilanje ukrasa, sklonost eksperimentiranju, narušavanje renesansnoga sklada, sklonost neprirodnom načinu izražavanja, izvještačenosti; • prevlast izraza nad sadržajem; → artificijelnost (prekomjernost umjetničkoga) i autoreferencijalnost (upućenost djela na samo sebe; promišljanje stvaralaštva) • miješanje oblika i žanrova → hibridne književne vrste	• sklad, jasnoća, staloženost, preciznost, prevlast razuma nad osjećajima, dovršenost oblika • antički uzori • treba prikazati ljudsku prirodu i isticati opće, a ne individualno • u djelu treba spajati lijepo i korisno • treba poštovati pravila (aristotelovsko jedinstvo mjesta, vremena i radnje; zakonitosti vrsta) • N. Boileau: <i>Pjesničko umijeće</i> (pravila stvaranja)	Enciklopedija • zajednički projekt znanstvenika, filozofa i umjetnika ostvaren između 1751. i 1772. u 35 knjiga; sadrži sva napredna shvaćanja i saznanja vijeka prosvjetiteljstva • pokretač: DENIS DIDEROT • suradnici: D' ALAMBERT, VOLTAIRE i JEAN-JACQUES ROUSSEAU KNJIŽEVNOST: poučna, didaktička uloga; djelo mora biti korisno	specifičan razvoj u pojedinim nacionalnim književnostima; zajednička obilježja: • subjektivizam • buntovnost usmjerena prema feudalizmu • zanimanje za nacionalnu povijest, narodnu književnost • misticizam osjećaji, mašta, duša • umjetnička sloboda, originalnost, individualizam • umjetnost ima estetsko-emocionalnu ulogu: ostvarenje ljepote • izvori: Biblija, srednjovjekovna književnost, Shakeapeare...
TEMATIKA	religiozna (plač i suze, okajavanje grijeha – ideje protureformacije) refleksivna (prolaznost života i smrt) povijesne teme (ratovi)	mitološka i povijesna (tragedija, ep) društvena, mane pojedinca (komedija)	• okrenuta je praktičnim temama, zrcali prosvjetiteljsku ideju, društveno je angažirana. • filozofija ulazi u književnost	4 tematske cjeline: • nacionalno-povijesna • osobne preokupacije • pejzaž, egzotični krajevi • okultno-mistična tematika

	BAROK	KLASICIZAM	PROSVJETITELJSTVO	PREDROMANTIZAM I ROMANTIZAM
KNJIŽEVNE VRSTE	lirika (pjesničke škole: <i>gongorizam, marinizam</i>) religiozni ep (uzor Vergilije) drama (podvojenost svjetovno-duhovno; <i>melodrama</i>) barokna poema (mješovita književna vrsta: lirsko, epsko, dramsko; religiozna i šaljiva)	lirika: antički oblici uzvišene vrste: ep (idealni junak kao predstavnik zajednice) tragedija (uzvišen junak, plemenita roda, mudar i moralan; stroga pravila po uzoru na antiku) niža vrsta: komedija (likovi iz građanskog sloja; komedija intrige, karaktera, društvena komedija)	roman: postaje vodeća književna vrsta (novinstvo pogoduje razvoju romana u nastavcima); posebna vrsta je filozofski roman u kojemu je važno zagovaranje filozofske ideje posredstvom fabule; satirički roman drama - Carlo Goldoni	prodor lirskoga u druge rodove i vrste, nastaju mješovite vrste: <i>poema, epistolarni roman, poezija</i> LIRIKA: lirske pjesme i poeme EPIKA: roman u stihu, roman-dnevnik, epistolarni roman; povijesni roman; umjetnička bajka DRAMA: povijesna drama DISKURZIVNI OBLICI: putopis
PREDSTAVNICI I DJELA	Italija: Giambattista Marino (pjesnik), pjesnička škola marinizam Torquato Tasso: <i>Oslobođeni Jeruzalem</i> (ep o Prvom križarskom ratu) Španjolska: Luis de Gongora (pjesnik), pjesnička škola gongorizam/kulteranizam Pedro Calderon de la Barca: <i>Život je san</i> (drama) Lope de Vega, dramatičar	Francuska: Pierre Corneille /Pjer Kornej/: <i>Cid</i> Jeane Racine /Žan Rasin/: <i>Fedra</i> Jeane Baptiste Poquelin Moliere /Žan Baptist Poklen Molijer/: <i>Škrtac, Umišljeni bolesnik, Tartuffe, Mizantrop, Škola za žene</i> Engleska: John Dryden i Alexander Pope Njemačka: J. W. Goethe, F. Schiller	Francuska: spomenuti enciklopedisti Voltaire: <i>Candide</i> ili <i>Optimizam</i> Denis Diderot: <i>Fatalist Jacques</i> Engleska: Jonathan Swift: <i>Gulliverova putovanja</i> Daniel Defoe: <i>Robinson Crusoe</i> Italija: Carlo Goldoni: <i>Gostioničarka Mirandolina, Ribarske svađe, Grubijani...</i>	Njemačka: J. W. Goethe: <i>Patnje mladog Werthera, Faust</i>; Friedrich Schiller: <i>Razbojnici</i> Engleska: W. Wordsworth, S. T. Coleridge: <i>Lirske balade</i>; G. Gordon Byron: <i>Putovanje Childea Harolda</i>; W. Scott: <i>Ivanhoe</i> Amerika: E. Allan Poe: <i>Crni mačak; Gavran</i> Francuska: Lamartine: <i>Jezero</i>; Victor Hugo: <i>Zvonar crkve Notre-Dame</i> Rusija: A. S. Puškin: <i>Evgenij Onjegin</i>; M. J. Ljermontov: <i>Junak našega doba</i>
KLJUČNI POJMOVI	manirizam marinizam gongorizam/kulteranizam barokni ep barokna poema končeto	klasicistička tragedija (5 činova, trojedinstvo mjesta vremena i radnje, <i>doličnost</i>) čast i osjećaj dužnosti ispred osobne sreće djelo: <i>moralno, racionalno, didaktično</i>	enciklopedisti racionalizam, empirizam filozofski roman didaktička uloga književnosti	svjetska bol epistolarni roman <i>bajronovski junak, verterovski junak, suvišni čovjek</i> romantičarski individualizam romantičarska ironija
CITATI	<i>Pjesnikov je cilj začuditi!</i> (G. Marino) <i>Što je život? Mahnitanje.</i> <i>Što je život? Puste sanje,</i> <i>prazna sjena što nas ovi.</i> <i>O, malen je dar nam dan,</i> <i>jer sav život – to je san,</i> <i>a san su i sami snovi.</i> (P. Calderon, <i>Život je san</i>) <i>Ufaj, kaj se, moli, prosi!</i> (Gundulić, <i>Suze sina razmetnoga</i>)	<i>Mislim, dakle jesam!</i> (Rene Descartes) <i>Ako se publika smije, nije važno smije li se po pravilima.</i> (Moliere) <i>Zavrijedio si mene jer smrt mom ocu zada, / po tvojoj smrti ja ću zavrijediti tebe sada.</i> (P. Corneille, <i>Cid</i>)	<i>Čovjek treba obrađivati vlastiti vrt.</i> <i>Rad udaljuje od nas tri velika zla: dosadu, porok i neimaštinu.</i> (Voltaire)	<i>Što ako si samo spavao?</i> <i>I što ako si spavajući, samo sanjao?</i> <i>I ako si u snu bio na nebu</i> <i>i tamo ubrao čudesan i prekrasan cvijet?</i> <i>I što ako si, probudivši se, zatekao cvijet u svojoj ruci?</i> <i>Ali, što tada?</i> (S. T. Coleridge)